

บทที่ 5

บทสรุป

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการพ้องกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย มีขั้นตอนการศึกษา ค้นคว้าและสรุปผลการศึกษาค้นคว้าดังนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาค้นคว้ามุ่งหมายหลักคือ การพัฒนา หลักสูตรฝึกอบรมการพ้องกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการพ้องกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย
2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการพ้องกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 t-test แบบ One-sample t – test

2.2 ผลการประเมินทักษะการปฏิบัติการพ้องกิ่งกะหล่ำของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 80 t-test แบบ One-sample t – test

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการพ้องกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ขั้นตอน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการพ้องกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการพ้องกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการพ้องกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการป้องกันภัยด้วยกิจกรรม ค่าย

แหล่งข้อมูล

1. บุคคลในท้องถิ่น ได้แก่ ศิลปินพื้นบ้าน ผู้นำชุมชน ครู ผู้ปกครองและนักเรียน
จำนวน 20 คน เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการในการสืบทอดการป้องกันภัย
2. ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ให้ข้อมูลในด้านการจัดทำเนื้อหาหลักสูตรฝึกอบรมและเอกสาร
ประกอบหลักสูตรฝึกอบรม จำนวน 3 ท่าน ดังนี้
 - 1.1 นายประพันธ์ วิริยะภาพ หัวหน้าหน่วยจัดวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
สาขาแม่สะเรียง และวัฒนธรรมอำเภอแม่สะเรียง
 - 1.2 นางมยุรี วัฒนาวร ครูชำนาญการ โรงเรียนอนุบาลแม่สะเรียง (บ้านโป่ง)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จังหวัดแม่ฮ่องสอน
 - 1.3 นางนุชเกษม เพ็ชรเกราะ ข้าราชการครูชำนาญการและอาจารย์พิเศษ
วิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน สาขาแม่สะเรียง และกรรมการสภาวัฒนธรรมอำเภอแม่สะเรียง
3. ผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ประเมินคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรม และเอกสารประกอบ
หลักสูตร จำนวน 5 ท่าน ดังนี้
 - 1.1 นายประพันธ์ วิริยะภาพ หัวหน้าหน่วยจัดวิทยาลัยชุมชนแม่ฮ่องสอน
สาขาแม่สะเรียง และวัฒนธรรมอำเภอแม่สะเรียง
 - 1.2 รองศาสตราจารย์ ดร.วารินทร์ แก้วอุไร หัวหน้าภาควิชาการศึกษา
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 - 1.3 นายธนภุต พุ่งกิตติกุล ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จังหวัดแม่ฮ่องสอน
 - 1.4 นางขวัญฤทัย เมืองมัจฉา ครูชำนาญการ โรงเรียนแม่สะเรียง
“บริพัตรศึกษา” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จังหวัดแม่ฮ่องสอน
 - 1.5 นางพานิชย์ ปัญญาพันธ์ ครูชำนาญการ โรงเรียนอนุบาลแม่สะเรียง
(บ้านโป่ง) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวแปรที่ศึกษา

ความคิดเห็นที่มีต่อคุณภาพขององค์ประกอบของหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร
ฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

หลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลแม่สะเรียง (บ้านโป่ง)
อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 20 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการฟ้อนกิ่งกะหล่ำ
2. ทักษะการปฏิบัติการฟ้อนกิ่งกะหล่ำ

เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

1. แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการฟ้อนกิ่งกะหล่ำ จำนวน 20 ข้อเป็นแบบปรนัย
เลือกตอบ 4 ตัวเลือก ที่คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้น
2. แบบประเมินทักษะปฏิบัติการฟ้อนกิ่งกะหล่ำ

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม การฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลแม่สะเรียง (บ้านโป่ง)
อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 20 คน

ตัวแปรที่ศึกษา คือ ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรม
การฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน

แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการพ่อนกิงกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการพ่อนกิงกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

การสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการพ่อนกิงกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย และการสร้างเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย \bar{X} (Arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการพ่อนกิงกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

การนำหลักสูตรฝึกอบรมการพ่อนกิงกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย ไปทำการฝึกอบรม โดยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาร้อยละจากคะแนนสอบหลังฝึกอบรม โดยใช้สถิติอ้างอิง t-test แบบ One – sample t - test และประเมินทักษะปฏิบัติการพ่อนกิงกะหล่ำ โดยใช้สถิติอ้างอิง t-test แบบ One – sample t - test

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการพ่อนกิงกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการพ่อนกิงกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย เป็นแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการพ่อนกิงกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. การสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย ได้ผลดังนี้

1.1 หลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย มีองค์ประกอบ ดังนี้ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล เกณฑ์การผ่านหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตร ประกอบด้วย คำชี้แจง วัตถุประสงค์ ตารางการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย สารระสำคัญ จุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม วิธีการประเมินผล

1.2 การพิจารณาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมก่อนนำไปใช้ เป็นการพิจารณาคุณภาพขององค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม สรุปผลได้ ดังนี้

1) ผลการพิจารณาคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย มีองค์ประกอบ ดังนี้ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล เกณฑ์การผ่านหลักสูตร มีคุณภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.23, S.D.=0.67$)

2) ผลการพิจารณาเอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

2.1 คู่มือหลักสูตรสำหรับผู้ให้การฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย ประกอบด้วย คำชี้แจง วัตถุประสงค์ ตารางการฝึกอบรม แผนการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย สารระสำคัญ จุดประสงค์เนื้อหา กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม พบว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.12, S.D.=0.87$)

2.2 คู่มือหลักสูตรสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย ประกอบด้วย คำชี้แจง วัตถุประสงค์ ตารางการฝึกอบรม ใบความรู้ ใบงาน พบว่าคู่มือสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย มีคุณภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.34, S.D.=0.63$)

2. ผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย สูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ผลการประเมินทักษะปฏิบัติการฟ้อนกิ่งกะหล่ำสูงกว่าเกณฑ์ ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54, S.D.=0.38$)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย คณะผู้ศึกษาค้นคว้าได้นำประเด็นที่ค้นพบมาอภิปราย โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย คณะผู้ศึกษาค้นคว้าสร้างขึ้นตามกระบวนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ซึ่งเป็นบุคลากรทางการศึกษาทั้งในระดับโรงเรียน ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถาบันอุดมศึกษา โดยหลักสูตรฝึกอบรมที่สร้างขึ้นมีคุณภาพรวมอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.23, S.D.=0.67$) อาจเนื่องมาจากผู้ศึกษาได้ศึกษาข้อมูลการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และวิเคราะห์ข้อมูลจากการสอบถามบุคคลในท้องถิ่น ได้แก่ ศิลปินพื้นบ้านซึ่งเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับการฟ้อนกิ่งกะหล่ำ ผู้นำชุมชน ครู ผู้ปกครองที่มีส่วนในการสนับสนุนให้เกิดการจัดการฝึกอบรมแบบกิจกรรมค่าย จากความสนใจของนักเรียน และจากเอกสารรวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้เรื่องการฟ้อนกิ่งกะหล่ำเป็นอย่างดีนำมาจัดสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำ เป็นการฝึกอบรมที่ใช้เวลาติดต่อกันทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้ ทักษะ เกิดความสนุกสนานในการเรียนรู้ในเนื้อหาและการอยู่ร่วมกัน ได้อย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของกิจจา เลี้ยงประยูรและคณะ (2552) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้านรำไทพ่นด้วยกิจกรรมค่าย การสร้างและหาคุณภาพหลักสูตรฝึกอบรมการเล่นพื้นบ้านรำไทพ่นด้วยกิจกรรมค่าย ทำให้ได้เอกสารหลักสูตรฝึกอบรม ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ โครงสร้างหลักสูตร แนวทางการจัดกิจกรรมการฝึกอบรม สื่อการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล และเกณฑ์การผ่านหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตรฝึกอบรม ได้แก่ คู่มือสำหรับผู้ให้การฝึกอบรม คู่มือสำหรับผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยภาพรวมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$)

2. การนำหลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย ไปฝึกอบรมนักเรียน ช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนอนุบาลแม่สะเรียง (บ้านโป่ง) อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2552 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 จำนวน 20 คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมการฟ้อน กิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีทักษะด้านการปฏิบัติการฟ้อนกิ่งกะหล่ำ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 อาจเนื่องมาจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความตั้งใจที่จะเรียนรู้ และสนุกสนานกับการ ฝึกอบรมจากวิทยากรรับเชิญที่ดูแลและฝึกปฏิบัติอย่างใกล้ชิดทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรม 'ได้รับความรู้ ทักษะ จากวิทยากรรับเชิญที่มีประสบการณ์จริงและรักในการทำงานจึงทำให้ มีการถ่ายทอดความรู้ ถ่ายทอดทักษะสู่ผู้เข้ารับการฝึกอบรมอย่างแท้จริง และเนื้อหาสาระ ในการฝึกอบรมเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแสดงพื้นบ้านที่มีอยู่ในท้องถิ่นของนักเรียน เพื่อเป็น การสืบทอดไว้ซึ่งภูมิปัญญาด้านการแสดงพื้นบ้านของจังหวัดแม่ฮ่องสอน สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ พัชรี ใจชอบ (2545) การพัฒนาแผนการสอนเรื่อง รำเซิ้งกระต๊อบข้าว วิชาดนตรี นาฏศิลป์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการรำเซิ้งกระต๊อบข้าว คิดเป็นร้อยละ 88.80 โดยมีผู้ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่ตั้งไว้ คิดเป็นร้อยละ 80.95 มีทักษะ การฝึกรำเซิ้งกระต๊อบข้าวคิดเป็นร้อยละ 92.95 ส่วนทักษะการแสดงรำเซิ้งกระต๊อบข้าวคิดเป็น ร้อยละ 94.50 จันทรฉาย ศรีธนะและคณะ (2550) ได้วิจัยการพัฒนาหลักสูตรเพลงซอล้านนา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยใช้การจัดการความรู้ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลการทดสอบก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนตามหลักสูตรเพลงซอล้านนา คะแนนสอบ หลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการประเมิน ทักษะการขับร้องเพลงซอล้านนาทำนองซอล่องน่าน 1 ซอล่องน่าน 2 ซอปั่นฝ้าย พบว่า สูงกว่า เกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ผลการประเมินทักษะการฟ้อนเงี้ยว สูงกว่าเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 เช่นเดียวกัน จากการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมโดยผ่าน ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ และมีวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถ จึงส่งผลให้การนำหลักสูตรไปใช้ ประสบผลสำเร็จ

3. การประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อน กิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย จากแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่มีต่อ หลักสูตรฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับ

มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.54, S.D.=0.38$) อาจเนื่องมาจาก หลักสูตรฝึกอบรมการแสดง
 พื้นบ้านเป็นสิ่งที่มียู่ในท้องถิ่นของตน เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น กิจกรรมการฝึกอบรมสามารถที่
 จะทำให้เข้าใจและเรียนรู้ทักษะจากการฝึกอบรมได้ดี โดยการจัดกิจกรรมค่ายทำให้ผู้เข้ารับการ
 ฝึกอบรมได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เกิดความรัก ความสามัคคี และสืบทอดการฟ้อนกิ่งกะหล่ำให้คงอยู่
 ต่อไป สอดคล้องกับบุปผา สันตวาและคณะ (2549) การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเรื่องการทำ
 ข้าวแต่นธัญพืช พบว่า ผลการประเมินความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมี
 ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ กิจจา เลี้ยงประยูรและคณะ (2551) การพัฒนา
 หลักสูตรฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำไทพองด้วยกิจกรรมค่าย สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 พบว่า
 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อหลักสูตรฝึกอบรมการละเล่นพื้นบ้านรำไทพองด้วย
 กิจกรรมค่ายโดยภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และจากการสังเกตพฤติกรรมของ
 ผู้เข้ารับการฝึกอบรมการฟ้อนกิ่งกะหล่ำด้วยกิจกรรมค่าย พบว่า ผู้เข้าอบรมมีการช่วยเหลือซึ่งกัน
 และกัน มีการพูดคุยในเวลารับประทานอาหารและเวลารว่าง มีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนความรู้และ
 ทักษะการฟ้อนกิ่งกะหล่ำในแต่ละวัน มีความสุขในการใช้ชีวิตในค่าย เกิดความสามัคคีในหมู่
 ษาวค่ายและสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ในการทำหลักสูตรฝึกอบรมควรจะพิจารณาเกี่ยวกับกิจกรรมบางกิจกรรมให้เหมาะสม
 กับวัยของผู้เข้ารับการอบรม
2. ผู้ที่จะนำหลักสูตรฝึกอบรมไปใช้ ควรพิจารณาเลือกวิทยากร (ภูมิปัญญาท้องถิ่น) ที่มี
 ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เข้ารับการฝึกอบรม จะทำให้การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพ
 สูงขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมในด้านอื่นๆที่ส่งเสริมให้
 ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ การสืบทอด การแสดงพื้นบ้าน เกิดความรักและห่วงแหนสิ่งที่มี
 คุณค่าในท้องถิ่นของตน

2. ควรมีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยการนำวิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้ ความชำนาญและตั้งใจที่จะถ่ายทอดความรู้ ทักษะสู่เยาวชนรุ่นหลัง เข้ามามีส่วนร่วมในการสอนเพื่อส่งเสริม สนับสนุน และเพื่อการอนุรักษ์ การสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3. ควรมีการใช้กิจกรรมค่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการฝึกอบรมในเรื่องอื่นๆเพื่อส่งเสริมให้การจัดฝึกอบรมด้านอื่นเป็นไปด้วยความสุข ควบคู่กับความรู้ ทักษะ ทำให้การฝึกอบรมประสบความสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว